

Speech Frank Elderson jubileumcongres Vereniging voor Pensioenrecht, Amersfoort, 18 november 2015

1. Hartelijk dank voor de uitnodiging om vandaag op dit jubileumcongres te spreken.
En ook ik wil u, het bestuur, oud-bestuurders en alle leden, van harte feliciteren met het 25-jarige bestaan van uw vereniging.
2. Op zo'n feestelijke gelegenheid wil ik natuurlijk geen verhaal houden met al te zware boodschappen.
Het moet wel een beetje gezellig blijven.
Aan de andere kant ben ik wel toezichthouder.
En als toezichthouder ben je toch vaak degene die op het hoogtepunt van het feest het licht aandoet en zegt dat het tijd is voor de laatste ronde.

Dus u moet me niet kwalijk nemen dat ik mijn rol toch even speel en met u wil delen wat wij zien in de pensioensector en hoe wij kijken naar onze rol daarbij.
3. Allereerst, en dat zeggen we misschien wel te weinig als toezichthouder, zien wij een heleboel goed gaan.
En daarbij speelt u ook een belangrijke rol.

- Wij zien fondsen die, ondanks het slechte tij, een gezonde financiële positie hebben weten te behouden.

- We zien ook besturen die echt werk maken van de kwaliteit van kandidaten voor bestuursfuncties en besturen die serieus aan de slag gaan met de rapporten van het interne toezicht.

- Ook zijn er fondsen die koploper zijn in duurzame beleggingen.
Niet alleen in Nederland, maar ook internationaal.

- Wat ik hiermee wil zeggen, is dat wij in onze dagelijkse toezichtpraktijk veel voorbeelden zien van fondsen die werk maken van hun rol en een professionele kijk hebben op het bestuur van het pensioenfonds.
Fondsen dus die hun eigen verantwoordelijkheid nemen.

- En fondsen die dat doen, komen ons, de toezichthouder, niet vaak tegen.
En dat is een goede zaak.

4. En u speelt daarbij een belangrijke rol.

Met uw juridische advies, maar bijvoorbeeld ook door uw kijk op de zaken te geven in vakbladen, op opiniepagina's of tijdens bijeenkomsten van deze vereniging, zodat u de hier verworven inzichten weer kunt overbrengen op de pensioenfondsen.

5. Maar we zien we ook uitdagingen.

En waarschijnlijk ziet u die ook en bent u bezig mee te denken over de oplossing daarvan.

6. We zien fondsen die nog te weinig bezig zijn met de lange termijn strategie.

Heeft een fonds bijvoorbeeld over een paar jaar nog wel bestaansrecht?

Of is het verstandiger om samen te gaan met een ander fonds?

En wat moeten wij doen om daar te komen?

Fondsen zouden zichzelf die vragen voortdurend moeten stellen.

7. Ook zien wij fondsen die wel erg aan de randen van de wet gaan zitten.

Dat zagen we bijvoorbeeld bij de herstelplannen van pensioenfondsen.

8. Een flink aantal fondsen kiest ervoor om het herstel te zoeken in de maximaal toegestane overrendementen.
Daaruit kun je alleen maar afleiden dat deze fondsen kennelijk rekenen op flink herstel in de afzienbare toekomst.

[Pauze]

9. In ons toezicht gebruiken wij vaak de termen 'illegal' en 'harmful'. Illegal, illegaal, is het als een fonds de wet overtreedt.
Dan voeren wij een goed gesprek met het fonds.
En als dat niet helpt, dan kunnen wij formele maatregelen treffen.
Een aanwijzing, een boete of een last onder dwangsom.
10. De voorbeelden die ik net noemde, zijn geen voorbeelden van illegal.
Deze fondsen blijven binnen de grenzen van de wet.
Die voorbeelden liggen op het gebied van 'harmful', schadelijk, of liever, potentieel schadelijk.

Dan zie je als toezichthouder iets gebeuren waar je je zorgen over maakt en dan heb je bevindingen die nog niet één op één op een wettelijke norm kunnen worden geplakt.

Dan is de wet niet overtreden.

En heeft het risico dat het misgaat zich vaak ook nog niet gemanifesteerd.

In zo'n geval moet je je als toezichthouder naar ons oordeel wèl uitspreken en dat leidt dan vaak tot discussie met het fonds.

11. Een derde voorbeeld nog van een uitdaging.

Pensioenfondsen moeten volgens de wet zorgdragen voor systematische analyse van integriteitsrisico's en aan de hand van deze analyse een integriteitbeleid vaststellen [[art. 19 Besluit FTK](#)].

We hebben hier onderzoek naar gedaan.

Dat onderzoek beperkte zich niet tot de aanwezigheid van formele stukken waaruit een analyse blijkt.

Waar wij als toezichthouder vooral in geïnteresseerd zijn, is de kwaliteit van de analyse.

Is er voldoende nagedacht over hoe bijvoorbeeld het risico op belangenverstremming zich kan voordoen bij het fonds?

En worden er passende maatregelen genomen om te voorkomen dat dat risico zich voordoet?

Over dat soort vragen moet je het gesprek aangaan.

En als het fonds daar geen boodschap aan heeft, dan moeten wij iets doen.

12. En dan kom je op het snijvlak van harmful en illegal.

Dat ligt meestal op het gebied van open normen die rijkelijk aanwezig zijn in de pensioenwetgeving.

Laat ik hier bij stilstaan.

Want open normen zijn misschien voor juristen wel het interessantst aan hun werk. Ze zijn voer voor juridische discussie en interpretatie en dat houdt het vak spannend.

13. Het toezicht van DNB is voor een groot deel gebaseerd op open normen, op algemene principes en niet op gedetailleerde regels.

De analyse van integriteitsrisico's die ik zojuist noemde, vloeit bijvoorbeeld voort uit de 'beheerste en integere bedrijfsvoering'.

Maar we moeten er bijvoorbeeld ook op toezien dat pensioenfondsen 'prudent' beleggen.

Dat wil zeggen dat ze het geld van de pensioengerechtigden moeten beleggen zoals een goed huisvader betaamt.

Maar wat die goede huisvader dan precies moet doen, zegt de wet niet.

En dat is maar goed ook.

Het zou onmogelijk zijn om alle varianten van een beleggingsbeleid van een pensioenfonds in regels te vangen. Dat heeft de wetgever goed gezien.

En bovendien hoe meer regels hoe meer kansen om die regels te ontduiken.

De accountants van Enron zeiden het al: *“All these rules created all these opportunities”*.

En we weten hoe het met Enron is afgelopen.

Daarom zien ook wij als toezichthouder de voordelen van open normen.

14. Maar toezicht houden op open normen is lang niet eenvoudig.

Het meest sprekende voorbeeld van de laatste jaren is de zogenoemde ‘goudcasus’.

Die ging om ‘goed huisvaderschap’.

Ik hoef in dit gezelschap waarschijnlijk niet verder uit te leggen waar die casus om ging en hoe die is afgelopen.

Mocht u dat toch niet weten, de advocaat van het fonds is hier vandaag aanwezig.

15. Wat belangrijk was in deze casus is dat wij de

goudbeleggingen van het fonds niet prudent vonden.

Gevraagd wat dan wel prudent is, hebben wij een richting gegeven.

Dat hadden wij volgens de rechter niet moeten doen.

16. Het gaat mij nu niet om die casus.

Waar het mij om gaat is dat het verleidelijk kan zijn om een open norm nader in te vullen.

Dat geeft namelijk duidelijkheid.

Nog even los van onze bevoegdheid om dat te doen, is het de vraag of wij open normen moeten willen invullen.

Het antwoord is: niet per definitie.

17. Ik noemde het net al, open normen bieden pensioenfondsen de flexibiliteit om zelf invulling te geven aan het beleid.

Dat is de beste manier om ervoor te zorgen dat pensioenfondsen hun eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen.

De besturen kunnen immers zelf het beste bepalen wat goed is voor hun deelnemers.

18. Wel kunnen wij duidelijkheid geven over hoe wij naar de norm kijken.

Over het *prudent person* beginsel in het nieuwe FTK hebben wij bijvoorbeeld een *factsheet* gemaakt.

Ook zijn op onze website diverse Q&A's te vinden over normen uit de Wet versterking bestuur pensioenfondsen.

A's die vaak voortkomen uit Q's uit de sector zelf.

Ook delen wij good practices.

Als toezichthouder zien wij een heleboel voorbij komen.

Het is zonde om die kennis allemaal binnenskamers te houden.

Verder delen wij via brieven, nieuwsbrieven en brochures onze algemene bevindingen uit themaonderzoeken, zodat fondsen die niet bij het onderzoek betrokken waren, kunnen kijken of dezelfde problemen zich bij hun eigen fonds voordoen.

19. Gelukkig zien wij ook veel initiatief uit de sector op dit gebied. De Code Pensioenfondsen is hier een goed voorbeeld van. Daarin bepaalt de sector zelf de normen van goed pensioenfondsbestuur. Die code is in de plaats gekomen van de eveneens vanuit de sector zelf opgestelde 'Principes voor goed pensioenfondsbestuur'.
20. Ook intern toezichthouders hebben een code, opgesteld voor de Vereniging Intern Toezicht Pensioenfondsen. Daarin wordt een normenkader geboden voor goed intern toezicht.

21. En ook de Pensioenfederatie doet een boel om fondsen richting te geven.

Bijvoorbeeld met guidance over vermogensbeheerkosten, een handreiking geschikt pensioenfondsbestuur en een modelgedragscode.

22. Al die codes, good practices en guidance helpen fondsen om zelf te bepalen hoe ze vorm kunnen geven aan beleid waar de wet veelal alleen in algemene principes grenzen stelt.

Ze helpen fondsen hun eigen verantwoordelijkheid te nemen.

23. En ook daar is voor u een belangrijke rol weggelegd.

- Door fondsen vanuit uw expertise helpen te bepalen hoe ze invulling kunnen geven aan de open normen.
- Door inzicht in de samenhang met andere normen te geven.
- En door te helpen bij de afwegingen die pensioenfondsen moeten maken.

24. Maar u kunt fondsen ook helpen door hen bij te staan bij verschil van mening met de toezichthouder over de invulling van open normen.

Want als wij het verkeerd zien, dan horen wij dat ook graag.

Of dat nu via een rechtstreeks gesprek gaat, of via vakbladen of voor de rechter, het helpt de sector en ons als u uw mening laat horen.

Daarom is het ook goed dat u zich verenigd hebt, zodat u uw inzichten breed kunt delen.

25. Dames en heren, ik heb een aantal voorbeelden genoemd van wat er goed gaat en een aantal uitdagingen.

Op al die onderdelen wordt een groot beroep gedaan op uw inventiviteit, uw kennis en uw kunde.

Wat ik zie, geeft een boel vertrouwen en biedt hoop voor de volgende 25 jaar.

Maar wat brengen die komende 25 jaar?

Waar moet u zich als pensioenjurist mee bezig gaan houden?

26. Als ik het antwoord had op die vragen, dan zou ik waarschijnlijk niet bij een toezichthouder werken.

Hoewel sommigen ons betichten van het hebben van een glazen bol, kan ik u verzekeren dat wij die niet hebben.

27. Wel kan ik u, vanuit ons perspectief, iets zeggen over de komende tijd.

Eergisteren hebben wij onze 'Vooruitblik 2016' gepresenteerd.

Daarin noemen wij de thema's van ons toezicht in 2016.

Die thema's zijn bij pensioenfondsen gericht op een evenwichtige financiële opzet, toekomstbestendigheid van het bedrijfsmodel en duurzaamheid van het beleggingsbeleid.

Ook hebben we veel aandacht voor het Algemeen Pensioenfonds, de strategie van pensioenfondsen en de gevolgen van de lage rente voor het beleggingsbeleid. We bekijken verder wat de impact is van technologische innovatie op de sector.

28. Om op een paar onderwerpen wat nader in te gaan:

Allereerst de evenwichtige financiële opzet.

Een verantwoorde financiële opzet, op basis van evenwichtige besluitvorming door pensioenfondsen, zorgt voor meer vertrouwen in het stelsel.

Daarbij vinden wij het belangrijk dat fondsen eerlijk zijn over minder positieve vooruitzichten en die dus delen met de fondsorganen en de deelnemers: “The truth, the whole truth and nothing but the truth.”

29. Dan de toekomstbestendigheid van de bedrijfsmodellen.

Dit thema bouwt voort op de onderzoeken die wij al enige jaren uitvoeren bij pensioenfondsen die in onze ogen kwetsbaar zijn.

Wij vragen die fondsen naar hun toekomstvisie en vragen welke maatregelen ze treffen om de toekomstbestendigheid te vergroten danwel het fonds op een beheerste wijze af te

wikkelen.

30. Ten slotte duurzaamheid.

Hierbij kijken wij naar de nieuwe wettelijke norm, die stelt dat pensioenfondsen in hun jaarverslag opnemen op welke manier zij rekening houden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen.

En verder concentreert het onderzoek zich op de vragen wat voor de fondsen de uitdagingen zijn bij de regelgeving en welke best practices in de sector zijn te identificeren.

Ook dagen wij pensioenfondsen zonder duidelijk beleid uit om een positie in het duurzaamheidsdebat in te nemen.

31. Dit zijn de onderwerpen voor de komende tijd.

Op de lange termijn is vormgeving van en de overgang naar een nieuw pensioenstelsel natuurlijk belangrijk.

Wij hebben een tijd geleden al een aantal kenmerken genoemd waar zo'n nieuw stelsel aan zou moeten voldoen: heldere eigendomsrechten, eerlijke verdeling van de lusten en de lasten en meer maatwerk.

U kunt dit allemaal nalezen op onze website.

Zeker is dat er de nodige nieuwe wet- en regelgeving voort zal komen uit het nieuwe stelsel.

En dat daarbij de blik van juristen onmisbaar is.

32. Dames en heren. Voor u ligt er een mooie taak om mee te werken en mee te denken over al deze uitdagingen.

Als zeer actieve vereniging, geeft u mij het volste vertrouwen dat die taak bij u in goede handen is.

Dank u.